

Pismo Mavra Friedfelda iz Zagreba vojvodi Gavru Vukoviću: prilog o odnosima crnogorskog i hrvatskog naroda

Vukota Vukotić

Duge su veze između Crne Gore i Hrvatske, sežu duboko u prošlost oba naroda. Dijeljenje zajedničkog prostora istočne jadranske obale, kroz svoju milenijsku povijest, učinilo je da dva naroda budu tijesno povezani u svim segmentima života. Čak i u vremenima kada je državnost jednog naroda bila upitna, kada su bili dijelovi većih cjelina i carstava, međusobne veze nisu prekidane. Jednako važno je naglasiti činjenicu da su u većem vremenskom razdoblju postojanja ovih odnosa, oni bili iznimno dobri i prijateljski. Od vladarskih i dinastičkih odnosa, pa do socijalnih i ekonomskih odnosa običnog naroda, uvijek je bilo međusobnog poštovanja između dva naroda. Jedan od možda najslikovitijih primjera tih skladnih odnosa je suradnja i uzajamno poštovanje između crnogorskog vladike Petra II Petrovića Njegoša i hrvatskog bana Josipa Jelačića tijekom revolucije 1848/49. godine. Isto tako, valja istaknuti, hrvatski je tisak s pijetetom pisao o crnogorskim pobjedama nad Osmanskim carstvom tijekom 19. stoljeća. Mnogi Hrvati, često progonjeni od vlasti u svojoj zemlji, rado su primani i bili cijenjeni gosti na Cetinju i u cijeloj Crnoj Gori. Nerijetko, neki od njih zauzimali su i visoke funkcije u crnogorskoj administraciji, koja je uvijek patila od nedostatka kadra. Vjerojatno najpoznatiji takav primjer je onaj Filipa Frana Jergovića iz Osijeka, koji je bio prvi agronom u

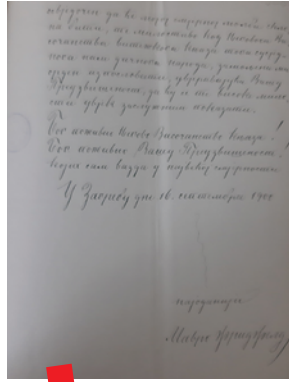
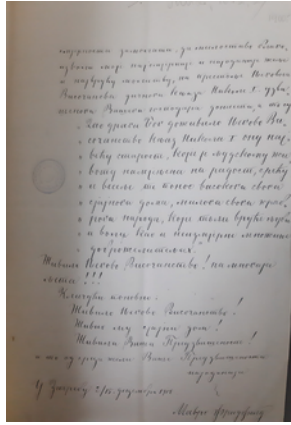
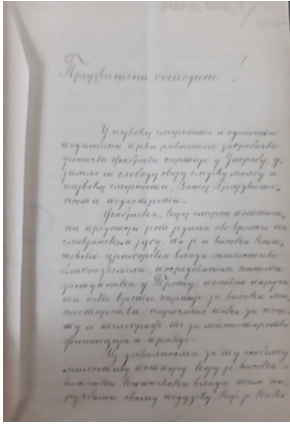
Crnoj Gori, a obavljao je, pored ostalog, dužnost ministra financija u vladi Kneževine Crne Gore.

Upravo u smislu ovih dobrih odnosa između dva naroda, skrećemo pažnju na jedno pismo koje se čuva u Državnom arhivu Crne Gore u fondu Ministarstva inostranih djela Kneževine Crne Gore, nastalo na prijelazu 19. u 20. stoljeće, točnije 1900. godine. U njemu se poznati zagrebački tvorničar Mavro Friedfeld¹ obraća crnogorskom ministru vanjskih poslova, vojvodi Gavru Vukoviću² s molbom za dodjeljivanje ordena. Ovakva vrsta molbe, zapravo, nije tako neuobičajena budući su crnogorska odlikovanja, naročito Danilov orden, bila veoma cijenjena u tadašnjem svijetu. Knez Nikola I Petrović Njegoš rado je dijelio odlikovanja, što je bila njegova politika podizanja ugleda Crne Gore u Europi i svijetu. Isto tako, potražnja za crnogorskim odlikovanjima bila je velika među tadašnjim evropskim elitama. O tome najbolje svjedoče brojni arhivski dokumenti kojima se ugledne ličnosti toga doba obraćaju knezu Nikoli za dodjelu ordena, a čini se da je skoro jedini kriterij po kojem su se dodjeljivala crnogorska odlikovanja bila određena veza sa Crnom Gorom. U tu svrhu brojna odlikovanja podijeljena su raznim kulturnim djelatnicima, glazbenicima, piscima, kazališnim umjetnicima te slikarima, koji su ili boravili ili nešto napravili u čast

Crne Gore ili njenog suverena. Također, mnogi ordeni podijeljeni su osobama iz tadašnjeg poslovnog svijeta: financijerima, industrijalcima, bankarima, kapetanima trgovačkih brodova, koji su svojim poslovanjem bili vezani za Crnu Goru pa stoga nije čudno da se i gospodin Friedfeld obratio sa svojim zahtjevom za dodjelu odlikovanja.

Kako sam navodi, kao prvi ravnatelj Zagrebačke tvornice papira uspio je ostvariti poslovne veze s Crnom Gorom i njenom vladom. Otuda i njegova želja da mu se dodijeli crnogorski orden, a naročito zbog toga što je poklonio određenu količinu papira crnogorskom Dvoru, povodom dvije velike svečanosti: proslave 200. godišnjice dinastije Petrović Njegoš 1896. godine i vjenčanja prestolonasljednika princa Danila s princezom Jutom (Milicom) Meklenburg-Sterlic. Osim toga, gospodin Friedfeld se bavio i humanitarnim radom i novčano pomagao grad Cetinje. Uzimajući sve to, on se obraća ministru vanjskih poslova za dodjelu ordena, cijeneći svoje zasluge. Ujedno, da bi mu se dodijelio adekvatan rang odlikovanja, Friedfeld napominje da već ima ordene dobivene od cara Franje Josipa I, belgijskog kralja i španjolske kraljice. Ono što je vrlo zanimljivo, podatak je koji se ističe u pismu, da je na ovaj korak gospodina Friedfelda ponukalo prijateljstvo s barskim nadbiskupom Šimunom Milinovićem.³ Ovo govori o velikom utjecaju i ugledu nadbiskupa Milinovića, kako u hrvat-

- 1 Mavro Friedfeld (1842. – 1913.) rođen je u Donjoj Dubravi. Bio je ravnatelj zagrebačkog Paromlina od 1867. do 1893. godine i tvornice papira.
- 2 Vojvoda Gavro Vuković, (1852. – 1928.) crnogorski diplomat, sin je proslavljenog crnogorskog junaka i vojvode Miljana Vukova Vešovića, od kojega je i naslijedio vojvodsku titulu. Jedan je od prvih pravnik u Crnoj Gori. Karijeru je počeo kao tajnik Kancelarije za inostrane poslove Praviteljstvujušćeg Senata crnogorskog 1874. godine. Nakon dobivanja nezavisnosti na Berlinskom kongresu 1878. godine, radi u Velikom sudu, a zatim u Ministarstvu inostranih djela. Postavljen je za crnogorskog otpravnika poslova u Carigradu 1882. godine, ali se nije dugo zadržao na toj poziciji. Od 1889. godine, poslije smrti vojvode Stanka Radonjića, postavljen je na čelu Ministarstva inostranih djela na kojoj će funkciji ostati sve do 1905. godine. Pisac je poznatih Memoara.
- 3 Šimun Milinović (1835. – 1910.) Barski nadbiskup i pisac. Školovao se u Omišu, Šibeniku i Makarskoj. Od 1859. član je Franjevačkog monaškog reda. Nakon završenih studija geografije i povijesti u Beču, profesor je u Gimnaziji u Senju. Na prijedlog Josipa Juraja Strossmayera papa Lav XIII postavio ga je 1886. godine za nadbiskupa u Baru. Jedan je od najzaslužnijih za potpisivanje konkordata između Kneževine Crne Gore i Vatikana. Na poziciji Barskog nadbiskupa ostao je do svoje smrti 1910. Bio je veliki zastupnik liturgije na narodnom jeziku i očuvanja glagoljice, napisao je više djela iz hrvatske povijesti, a bio je i veliki proučavatelj narodnih običaja. (Preuzeto sa: [Milinović, Šimun - Hrvatska enciklopedija](#)).

Pismo Mavra Friedfelda

Danilov orden V. stupnja

skom, tako i u crnogorskom društvu. Njegovo dvije i po decenije dugo pregalaštvo na katedri Barske nadbiskupije ispunjeno je predanim radom na afirmaciji Crne Gore u tadašnjem svijetu, kao i velikom brigom za naslijeđenu pastvu. Veze i poznanstva, koje je nadbiskup Milinović imao ne samo unutar Katoličke crkve već mnogo šire, umnogome su pridonijeli učvršćivanju ugleda Kneževine Crne Gore i dinastije Petrović-Njegoš.

Danas ne znamo jeli preporuka nadbiskupa Milinovića zaista bila od pomoći u ovom poslu, ali sigurno je da su crnogorske vlasti više cijenile takvu molbu. U svakom slučaju, molba Mavra Friedfelda vezano uz dodjelu ordena, koja se čuva u Državnom arhivu Crne Gore, u fondu Ministarstva inostranih djela, predstavlja još jedan spomen prijateljskih odnosa između crnogorskog i hrvatskog naroda. Osim toga,

važno je svjedočanstvo o tome, koliko je u to doba, na početku 20. stoljeća, bilo cijenjeno crnogorsko odlikovanje, naročito među susjednim narodima. Također, kroz tekst ove molbe, otkrivamo da je Zagrebačka dionička tvornica papira imala svoje poslovne veze i ostvarila obrt i u Crnoj Gori. Očigledno je ova ugledna tvrtka imala ugovorene poslove s Vladom Kneževine Crne Gore i njenim ministarstvima o nabavci papira, što je podatak koji ranije nije bio poznat. Dosada se znalo da je izvozila svoje proizvode, u razdoblju do Prvog svjetskog rata, u Srbiju i Bugarsku, međutim sad imamo svjedočanstvo da je njen papir dospijevao i u Crnu Goru i to preko posrednika u Trstu. Zbog svega toga, ovaj dokument predstavlja važan segment u odnosima dvaju naroda, ali i svjedočanstvo o ekonomskim vezama između Cetinja i Zagreba. ■

Zagrebačka tvornica papira, druga polovica XX. st

Tvornica papira Zagreb d.o.o.

SAZNAJTE VIŠE:

Zagrebačka dionička tvornica papira osnovana je 1893. godine u starom dijelu Zagreba na adresi Zavrtnica 17, na mjestu nekadašnje gradske klaonice. Zgrade ove industrije izgrađene su dvije godine kasnije, 1895. godine, prema nacrtima arhitekata Lea Höningsberga i Ljudevita Deutscha. Do Prvog svjetskog rata financirao ju je židovski i mađarski kapital. Svoje proizvode plasirala je najviše na unutrašnjem tržištu Austro-Ugarske, ali i u Bugarskoj i Srbiji. Tvornica papira u Zagrebu nastavila s radom nakon Prvog svjetskog rata, da bi na kraju otišla u stečaj 2018. (Preuzet s: [Pan – Tvornica papira Zagreb d. o. o. | Hrvatska tehnička enciklopedija \(lzmk.hr\)](http://Pan - Tvornica papira Zagreb d. o. o. | Hrvatska tehnička enciklopedija (lzmk.hr))).

IZVORI:

- Vukota Vukotić, Tragom dokumenata, Arhivski zapisi, Požarevac, 2017.
- Predrag Vukić, Filip (Frano) Jergović – život i djelo, Arhivski zapisi, DACG, Cetinje, 1998.